

JAN ORŁOWSKI

MYŚL BADAWCZA RYSZARDA ŁUŻNEGO W POLSKIEJ SLAWISTYCE

(UWAGI Z OKAZJI PIĘTNASTEJ ROCZNICY ŚMIERCI)

Z potrzeby serca i w uznaniu nieprzeciętnych zasług naukowych spotykamy się w każdą okrągłą rocznicę śmierci śp. prof. Ryszarda Łużnego, aby przypominać jego dokonania badawcze i kształceniowe, wspominać go jako człowieka wyjątkowej prawości i uczestniczyć w modlitwie o jego spokój wieczny. Tak też jest i teraz w piętnastą rocznicę odejścia Profesora do krainy wieczności.

Upływający czas nie tylko nie zacierza pamięci o pionierskim w wielu aspektach naukowym dziele Uczzonego, ale często uwypukla jego odkrywczność i trwałość znaczenia. Wiem z własnych poczynań badawczych, z lektury i formułowanych ocen naukowych innych autorów, że myśl badawcza Ryszarda Łużnego ciągle zachowuje swoje inspirujące walory w naukowych poszukiwaniach nowego już pokolenia polskich slawistów. To zaś dane jest tylko wybitnym osobowością w życiu naukowym. Jest rzeczą oczywistą – i nie musimy się o tym po latach przekonywać – że taką osobowością był i pozostał w naszej pamięci prof. Łużny.

W tym miejscu warto dzisiaj przypomnieć opinię, jaką czternaście lat temu wyraził prof. Bazyli Białokozowicz z okazji siedemdziesiątej rocznicy urodzin Ryszarda Łużnego. Owa opinia jest tym bardziej godna uwagi, że – jak wiadomo – jej autor nigdy nie należał do grona współpracowników prof. Łużnego i – delikatnie mówiąc – nie podzielał wcześniej jego zapatrywań na priorytety,

problematykę i cele badawcze rusycystyki polskiej. Oto co Bazyli Białokozowicz pisał w roku 1997 o Ryszardzie Łużnym:

[...] o Profesorze Ryszardzie Łużnym można mówić i pisać bez końca [...]. O jego niepowtarzalnej osobowości, prawości, szlachetności, dyscyplinie ducha, bezkompromisowości... O etyce chrześcijańskiej, skromności, pokorze i poczuciu skruchy, zasadach moralnych wobec siebie i swej pracy, społeczeństwa i pojedynczego człowieka... O nim jako o wyśmienitym organizatorze nauki i procesie dydaktycznego, wyróżniającym się wysokimi predyspozycjami intelektualnymi, twórczym sposobem myślenia, siłą charzmatyczną i pasją życiową. O jego szkole naukowo-badawczej w slawistyce wschodniosłowiańskiej, mającej wielorakie odniesienia do całokształtu humanistyki polskiej i wzbogacającej jej dziedzictwo kulturowe [...]. Ryszard Łużny własnym wysiłkiem badawczym wytyczył nowe drogi poznawania kultury i życia Słowian Wschodnich. Jego osiągnięcia naukowe, budzące podziw rozmachem inwencji twórczej, oraz działalność dydaktyczna jako nauczyciela akademickiego i organizatora nauki stanowią wzorzec wybitnego uczonego i aktywnego członka społeczności akademickiej¹.

Bardzo obszerny, pełen uznania i trafnych konstatacji szkic o dokonaniach naukowych prof. Łużnego opatrzył Bazyli Białokozowicz podtytułem *Kształtowanie się kulturologicznej szkoły badawczej*. Przyznać trzeba, że jest to bardzo właściwy podtytuł. Ryszard Łużny był bowiem uczonym, który w swoich badaniach nad piśmiennictwem i twórczością ludową Słowian Wschodnich uwzględniał różnorodne kulturowe uwarunkowania rozwoju głównych przejawów życia duchowego narodów wschodniej części Europy. Badał więc i interpretował piśmiennictwo staroruskie w kontekście oddziaływania na nie kultury bizantyńskiej, tradycji chrześcijańskiej Kościoła wschodniego, myśli religijnej dawnej Rusi i wytworów jej rodzimej twórczości ludowej, zwłaszcza zaś legend i ludowej epiki religijnej. Prace dotyczące tego zakresu piśmiennictwa zawsze opatrzył erudycyjnymi przypisami i wnikliwymi komentarzami, w których ujawniała się jego wszechstronna wiedza filologiczna, historyczna i religioznawcza. Przykładem takich właśnie wzorcowych opracowań są chociażby następujące książki Profesora: *Opowieść o niewidzialnym grodzie Kiteju. Z legend i podań dawnej Rusi* (Warszawa 1988), *Pieśń o niebieskiej księdze. Antologia rosyjskiej ludowej poezji religijnej* (Warszawa 1990), antologia tekstów religijnych pt. *Słowo o Bogu i człowieku. Myśl religijna Słowian Wschodnich* (Kraków 1995) i inne pomniejsze prace.

¹ *Profesor Ryszard Łużny i jego wschodniosłowiańskie fascynacje naukowe. Kształtowanie się kulturologicznej szkoły badawczej*, „Acta Polono-Ruthenica” 2(1997), s. 39-41.

Wymienione tu tytuły książek są świadectwem tajemników doskonałości naukowego warsztatu prof. Łużnego, dowodem jego wyjątkowej dociekliwości badawczej i zaiste benedyktyńskiej pracowitości. Ale oprócz wartości poznawczo-naukowych, wspomniane tu antologie mają również duże walory literackie. Odślaniają one polskiemu czytelnikowi bardzo mało znane zabytki staroruskiej literatury religijnej (w tym również w jej wersji ludowej), które Ryszard Łużny z prawdziwym talentem przełożył na język polski, wykazując przy tym świetne wyczucie stylu piśmiennictwa religijnego i głęboką znajomość kultury religijnej. Znaczenie edytorskich poczynań oraz przekładowych i badawczych prac Profesora nad piśmiennictwem staroruskim tak określono w nocie redakcyjnej na obwolucie antologii *Opowieść o niewidzialnym grodzie Kiteju*:

Książka jest tym cenniejsza, że obala potoczny mit, według którego zwykliśmy datować początek literatury rosyjskiej od XVIII wieku. Dzieje się to za sprawą tekstów trudno dostępnych nawet w języku oryginału. Pozwala ona jednocześnie, po raz pierwszy chyba, na tak dogłębne poznanie kultury duchowo-religijnej naszych najbliższych sąsiadów².

Wielostronne i głębokie zainteresowanie Ryszarda Łużnego staroruskim i rosyjskim piśmiennictwem religijnym jest nieomylnym znakiem rozpoznawczym jego badań nad duchową spuścizną słowiańskiego Wschodu. Badania te prowadził Profesor przez wiele lat, ale ich intensyfikacja nastąpiła po wyborze kardynała Karola Wojtyły na Stolicę Piotrową, szczególnie zaś w latach osiemdziesiątych ubiegłego stulecia, gdy zbliżało się tysiąclecie chrystianizacji Rusi. Zakres tych badań mógł się jeszcze bardziej rozszerzyć, kiedy w roku 1982 prof. Łużny, już jako pracownik Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, zorganizował na tej Uczelni Międzywydziałowy Zakład Badań nad Kulturą Bizantyńsko-Słowiańską, a dziesięć lat później Katedrę Filologii Słowiańskiej. Podejmując te starania organizacyjne na KUL, prof. Łużny – jak sam stwierdzał w swoim szkicu biograficznym – pragnął „stworzyć w tym środowisku ośrodek naukowy zajmujący się Wschodem słowiańskim pod kątem widzenia związków tego świata z kulturą chrześcijańską, z religią i Kościołem”³.

² *Opowieść o niewidzialnym grodzie Kiteju. Z legend i podań dawnej Rusi*, wyboru dokonał, tłumaczył z języka staroruskiego i rosyjskiego, wstępem i przypisami opatrzył R. Łużny, Warszawa 1988 (s. 4. okładkowa).

³ Zob. R. Łużny, *Autor o sobie samym, czyli szkic do biografii*, [w:] *Ryszard Łużny: spis publikacji 1955-1997*, red. G. Przebinda, J. Świeży, Kraków 1997, s. 68.

Trzeba nam ciągle pamiętać o tym, że podejmowanie badań nad piśmiennictwem religijnym słowiańskiego Wschodu w ówczesnych warunkach politycznych nie było rzeczą łatwą. W oczach ówczesnych władz i w ówczesnej polityce naukowej i kulturalnej nie było to dobrze widziane. W wielu wypadkach nie spotykało się też ze zrozumieniem i poparciem niektórych środowisk polskiej rusycystyki. Ten kierunek studiów i badań naukowych starano się wtedy traktować instrumentalnie i przypisywano mu ważną rolę ideologiczną w sowietyzacji polskiego życia naukowego i kulturalnego.

Prof. Łużny nigdy nie uległ tym naciskom. Wierzył i był przekonany – wiem to z wielu ówczesnych spotkań i rozmów z nim – że musi nadejść czas załamania się komunistycznego systemu, który został narzucony narodom Europy Środkowej i Wschodniej. Zgodnie z tym przekonaniem wytrwale i konsekwentnie badał religijne treści i chrześcijańskie tradycje w piśmiennictwie narodów słowiańskiego Wschodu. Poświęcone tej problematyce niektóre jego publikacje z lat osiemdziesiątych nosiły ślady ingerencji ówczesnej cenzury i ukazywały się dopiero po wykropkowaniu fragmentów tekstu.

Ryszard Łużny zdołał zgromadzić wokół siebie liczne grono historyków literatury i kulturologów, którzy podjęli interesujące i nowe badania nad chrześcijańskim dziedzictwem w kulturze Słowian Wschodnich. Owo grono tworzyli nie tylko młodszy pracownicy, którzy swoją drogę naukową rozpoczynali pod światłym promotorstwem Profesora, lecz również sławiści z uznanym już dorobkiem naukowym jak Franciszek Sielicki i Telesfor Poźniak z Uniwersytetu Wrocławskiego oraz Tadeusz Kołakowski i Stefan Kozak z Uniwersytetu Warszawskiego.

Dobre ziarno zostało rzucone na podatną glebę. Już od połowy lat osiemdziesiątych badania nad motywami chrześcijańskiego *sacrum* w piśmiennictwie Słowian Wschodnich prowadzono z inspiracji naukowej Ryszarda Łużnego nie tylko w Krakowie i Lublinie, miejscach etatowego jego zatrudnienia, ale także w takich ośrodkach polskiej rusycystyki, jak: Łódź, Opole, Bydgoszcz, Toruń, Gdańsk, Poznań i później także Częstochowa. W ośrodkach tych – również i w innych, których tu nie wymieniono, wydano do chwili obecnej dziesiątki tomów znakomitych niekiedy prac na temat chrześcijańskich tradycji w kulturze Słowian Wschodnich (prace te najczęściej dedykowane były pamięci prof. Łużnego).

Wytrwale propagowane i podejmowane przez Ryszarda Łużnego studia nad wymienioną wyżej problematyką nie pozostały bez wpływu na prace wielu sławistów zainteresowanych dziejami literatury narodów południowej i wschodniej Słowiańszczyzny. Świadczy o tym obszerna księga *Sacrum w literaturach słowiańskich*, która ukazała się w roku 1997 w Wydawnictwie KUL. Była ona

pokłosiem sympozjum naukowego o tej samej nazwie, które zorganizował prof. Łużny w tej uczelni wiosną 1988 roku w tysięczną rocznicę chrztu Rusi. Oprócz kilkunastu rusycystów w wymienionej księdze umieścili swoje prace tak znani sławiści, jak Maria Bobrownicka, Jacek Baluch, Teresa Dąbek-Wirgowa, Jacek Kolbuszewski, Julian Kornhauser, Zdzisław Niedziela, Aleksandra Stankowicz i Krzysztof Wrocławski⁴.

Książka *Sacrum w literaturach słowiańskich*, a także inne prace o podobnej tematyce, które ukazały się już po śmierci prof. Łużnego⁵, są jakże wymownym świadectwem inspirującego oddziaływania jego myśli badawczej na współczesną slawistykę polską, a także i na literaturoznawstwo w krajach wschodniosłowiańskich.

Dużą zasługą Ryszarda Łużnego wobec polskiej slawistyki było zapoczątkowanie studiów nad myślą słowiańską zawartą w encyklikach (m.in. w *Slavorum Apostoli*), homiliach i listach pasterskich Jana Pawła II. Prof. Łużny napisał na ten temat kilka artykułów, w których podkreślał rolę pontyfikatu Jana Pawła II w budowaniu jedności Europy opartej na wspólnych chrześcijańskich korzeniach jej kultury. Uczony zwracał też uwagę na stałe przypominanie przez Ojca św. wielkiego duchowego wkładu narodów słowiańskich w rozwój cywilizacji europejskiej. Kilkakrotnie postulował, aby słowiańską ideę Jana Pawła II uczynić przedmiotem badawczego zainteresowania współczesnej slawistyki światowej. W Polsce już się to stało właśnie za sprawą Ryszarda Łużnego, a świadectwem tego jest chociażby wydana w roku 2008 w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim piękna książka jego autorstwa, pt. *Myśl słowiańska Jana Pawła II. Zbiór artykułów*⁶.

Prof. Łużny słusznie postrzegany jest jako przedstawiciel kulturologicznej szkoły badawczej w polskiej slawistyce. Rozwój piśmiennictwa staroruskiego ujmował w całej złożoności uwarunkowań historycznych, w ścisłym powiązaniu z życiem religijnym i oddziaływaniem na życie Słowian Wschodnich kulturowego dziedzictwa Cesarstwa Bizantyńskiego. Dostrzegał też związki piśmiennictwa dawnej Rusi z rodzimą twórczością ludową oraz z religijnymi i kulturalnymi wpływami, które napływały z Zachodu. Ujawniły się one szczególnie

⁴ Zob. *Sacrum w literaturach słowiańskich*, red. J. Gotfryd, P. Nowaczyński, Lublin 1997.

⁵ Mam tu na myśli zwłaszcza monumentalne dzieło *Dziedzictwo chrześcijańskiego Wschodu i Zachodu. Między pamięcią a oczekiwaniem*, red. U. Cierniak, ks. J. Grabowski, Częstochowa 2006.

⁶ Red. J. Orłowski, A. Woźniak, Lublin: Wyd. KUL 2008.

wyraźnie w wieku XVII, w dobie barokowej kultury słowiańskiego Wschodu, której Uczony był wybitnym znawcą i interpretatorem. Świadczyła o tym zwłaszcza jego odkrywczą monografią *Pisarze kręgu Akademii Kijowsko-Mohylańskiej a literatura polska. Z dziejów związków kulturalnych polsko-wschodniosłowiańskich w XVII-XVIII wieku* (Kraków 1966).

Perspektywy i konieczność szerszej zakrojonych badań nad żywotnością polskiej literatury w Rosji w epoce baroku nakreślił R. Łużny w rozprawie zatytułowanej *Literatura polska w Rosji w wieku XVII i XVIII. Problematyka, stan i potrzeby badań*⁷. W badaniach wspomnianej wyżej problematyki w pełni uwidoczniły się komparatystyczne zasady naukowego warsztatu Profesora. W studiach nad literaturą rosyjską wieku XIX podjął on jeszcze jeden ważny problem z zakresu rosyjsko-polskich związków literackich, którym była obecność polskich tematów i motywów w dziełach pisarzy rosyjskich. Kwestię tę rozpatrywał Badacz na przykładzie twórczości Piotra Wiaziemskiego, Aleksandra Hercena i Fiodora Tiutczewa. Jak świadczy dorobek naukowy polskiej rusycystyki w kilku ostatnich dziesięcioleciach, owa problematyka nadal przykuwa uwagę wielu polskich historyków literatury rosyjskiej, także i tych, którzy nie zaliczają się do kręgu doktorantów i bliskich współpracowników Profesora.

Odkrywczym artykułem pt. *Bolesław Markiewicz w życiu ideowym Rosji lat sześćdziesiątych-siedemdziesiątych XIX wieku* Ryszard Łużny podjął słabo rozpoznany problem udziału Polaków w literackim i kulturalnym życiu Rosji. Autor stwierdzał, że na ten temat istnieje w polskiej rusycystyce niewiele prac i tak o tym pisał we wstępie do książki *Polacy w życiu kulturalnym Rosji*:

Wśród tych prac jednak niewiele dotychczas było takich, które by przedstawiały, chociażby fragmentarycznie i częściowo, rolę kultury polskiej w życiu Rosji, a już prawie całkiem zabrakło przejawów zainteresowania faktami świadczącymi o bezpośrednim lub przynajmniej pośrednim udziale Polaków w tym życiu, o miejscu, roli i znaczeniu naszej kultury, a więc nauki, sztuki i literatury w tym kraju⁸.

Na temat wymieniony w tytule wspomnianej wyżej książki prof. Łużny zorganizował w Krakowie sesję naukową, która odbyła się 30 maja 1983 roku. Sesja ta zapoczątkowała wyraźny wzrost zainteresowania polskich historyków literatury rosyjskiej uczestnictwem Polaków w literackim i artystycznym życiu

⁷ *O wzajemnych powiązaniach literackich polsko-rosyjskich*, red. S. Fiszman, K. Sierocka, Wrocław 1969, s. 36-64.

⁸ *Wstęp*, [w:] *Polacy w życiu kulturalnym Rosji*, red. R. Łużny, Wrocław 1986, s. 6.

Rosji, czego przykładem jest chociażby znana książka Bogusława Muchy *Artyści polscy w nowożytnej Rosji*⁹.

Do czasu wspomnianych inicjatyw badawczych Ryszarda Łużnego najbardziej znanymi w naszym literaturoznawstwie rosyjskimi pisarzami polskiego pochodzenia byli – jak wiadomo – Tadeusz Bułharyn i Józef Sękowski. W późniejszym okresie – nie wyłączając lat najnowszych – różni autorzy opublikowali kilkanaście artykułów o innych pisarzach, którzy przyznawali się do polskich korzeni rodzinnych. Byli wśród nich Marija Morawska, Władysław Chodasiewicz, Georgij Adamowicz, Jurij Olesza, Kazimir Lisowski, Sigizmund Krzyżanowski, Natalia Astafjewa i Jan Bernard. Widać więc, że inicjatywa badawcza prof. Łużnego z początku lat osiemdziesiątych minionego wieku nie pozostała bez echa w polskim literaturoznawstwie rusycystycznym.

W gruntownych studiach Ryszarda Łużnego nad literaturą Słowian Wschodnich – jak już wspomniano – uwidoczniła się jego kulturowa postawa badawcza. Polegała ona nie tylko na uwzględnianiu roli chrześcijańskiej tradycji religijnej w rozwoju piśmiennictwa na tym obszarze Słowiańszczyzny, ale też na ujawnianiu jego związków z innymi przejawami duchowej kultury narodów wschodniosłowiańskich. Profesor podejmował więc badania nad myślą filozoficzną tak znanych przedstawicieli piśmiennictwa Słowian Wschodnich, jak: Teofan Prokopowicz, Hryhorij Skoworoda, Michaił Szczerbatow, Aleksander Hercen, Nikołaj Fiodorow i Wiaczesław Iwanow. W kilku rozprawach interpretował też idee społeczne i etyczne dekabrystów (m.in. Michaiła Łunina) oraz wielkich pisarzy proroków – Fiodora Dostojewskiego i Lwa Tołstoja.

W studiach nad literaturą rosyjską prof. Łużny upowszechnił pojęcie „kulturowych kontekstów” jej rozwoju. Pod taką właśnie nazwą zorganizował w Krakowie ogólnopolską sesję naukową w dniach 24-26 września 1987 roku. Wygłoszone referaty liczego kręgu autorów opublikował w księdze pt. *Literatura rosyjska i jej kulturowe konteksty* (praca ta zawiera dziewiętnaście artykułów autorstwa współpracowników Profesora z kilku ośrodków polskiej rusycystyki). W obszernym wstępie do tej książki Profesor tak oto charakteryzował skupiające się wokół niego krakowskie środowisko badaczy literatury rosyjskiej:

[...] przy dużym zróżnicowaniu warsztatów naukowych, orientacji metodologicznych oraz postaw ideowo-światopoglądowych, przy szerokim otwarciu się na różnorakie impulsy oraz inspiracje współczesnej myśli literaturoznawczej – polskiej, słowiańskiej

⁹ Zob. B. Mucha, *Artyści polscy w nowożytnej Rosji*, Łódź 1994.

i światowej, tworzący to środowisko badacze i nauczyciele interesują się w sposób szczególnie kontekstami literatury-piśmiennictwa, jej różnorodnymi a rozległymi uwarunkowaniami kulturowymi, a także wzajemnymi oddziaływaniami i relacjami pomiędzy piśmiennictwem a innymi, pozaliterackimi formami kultury narodowej Rosjan oraz szerzej – wschodnich Słowian¹⁰.

Prof. Łużny był slawistą szczególnego pokroju. Z wykształcenia rusycysta, absolwent rusycystyki Uniwersytetu Jagiellońskiego, już w pierwszej połowie lat sześćdziesiątych, czyli od czasu pracy nad rozprawą habilitacyjną, nie postrzegał kulturowego obszaru wschodniej Słowiańszczyzny w sposób rusocentryczny. Dobitnie poświadcza to cały jego późniejszy dorobek naukowy, w którym tematyka rusycystyczna przeplata się z ukrainistyczną, zaś część jego prac (o Franciszku Skorynie, Szymonie Budnym i Symeonie Połockim) dotyczy historii białoruskiego piśmiennictwa. Słowiańszczyznę wschodnią ujmował jako obszar etnicznie niejednolity, na którym krzyżowały się różne wpływy religijne i kulturowe (zwłaszcza po zawarciu unii brzeskiej w 1596 roku). Większość polskich slawistów po studiach rusycystycznych w swoich badaniach nie wychodzi na ogół poza problemy z zakresu rusycystyki. Prof. Łużny był jednocześnie zasłużonym ukrainistą i ignorował próby ograniczania filologii wschodniosłowiańskiej wyłącznie do rusycystyki.

Warto zwrócić uwagę na jeszcze jeden charakterystyczny przejaw badawczej myśli Profesora. W każdym ośrodku, w którym pracował, sięgał do miejscowych tradycji badań slawistycznych. W Krakowie dość wcześnie zajął się przypomnieniem wybitnych osiągnięć naukowych Waława Lednickiego w badaniach polsko-rosyjskich związków literackich w epoce romantyzmu. Kiedy zaś podjął pracę w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, starał się zwrócić uwagę tutejszych współpracowników na dawniejsze zainteresowania kulturą słowiańskiego Wschodu w lubelskim środowisku pisarzy i historyków literatury. W tym celu zorganizował we wrześniu 1990 roku w Kazimierzu Dolnym symposium naukowe na temat *Wczoraj, dziś i jutro badań i studiów słowianoznawczych w ośrodku lubelskim*.

Na zakończenie rocznicowych wspomnień o ciągłej żywotności myśli badawczej Ryszarda Łużnego w polskiej slawistyce warto przypomnieć bardzo znamienne połączenie jego badań rusycystycznych z refleksją światopoglądową i etyczną. Ujawniło się to szczególnie po wydarzeniach w latach 1980-1981. W atmosferze stale pogłębiającego się kryzysu ideologii systemu komunistycz-

¹⁰ *Literatura rosyjska i jej kulturowe konteksty*, red. R. Łużny, Wrocław 1990, s. 6.

nego zrodziła się potrzeba nowego spojrzenia na społeczną, poznawczą i kulturotwórczą funkcję polskiej rusycystyki, którą – jak już wspomniano – traktowano przez kilka powojennych dziesięcioleci jako ideologiczną podporę totalitarnego ustroju państwowego. Po raz pierwszy Ryszard Łużny wystąpił publicznie przeciw politycznemu manipulowaniu rusycystyką na początku roku 1981 w *Liście otwartym do polskiego środowiska rusycystycznego*, który został rozesłany do akademickich ośrodków rusycystyki w Polsce. List ten skłaniał do krytycznej refleksji nad wszystkimi ówczesnymi mankamentami tej dyscypliny naukowej, zwłaszcza zaś nad jej sowietyzacją i ograniczaniem tematyki badań ze względów ideologicznych (szczególne „tabu” – jak wiadomo – stanowiła wówczas rosyjska literatura emigracyjna i chrześcijańskie tradycje kultury rosyjskiej).

Refleksja nad stanem rusycystyki polskiej towarzyszyła Ryszardowi Łużnemu przez całe lata osiemdziesiąte. Swoje rozważania na ten temat wyraził m.in. w artykułach: *Czy rusycystyka może służyć ewangelizacji?* (1979) i *Być rusycystą w Polsce – dziś* (1989). Prof. Łużny konsekwentnie stał na stanowisku, że rusycystyki nie należy traktować w sposób instrumentalny jako narzędzia polityki, lecz powinna ona służyć poznawaniu wolnej od ideologicznych manipulacji spuścizny kulturowej słowiańskiego Wschodu, której nie należy sztucznie oddzielać od wielkiego chrześcijańskiego dziedzictwa cywilizacyjnego całej Europy (jak wiemy, wytrwale głosił to papież Słowianin Jan Paweł II). Dzisiaj jest to dla nas oczywiste, ale przed rokiem 1989 trzeba było tej myśli odważnie torować drogę w polskiej rusycystyce. Prof. Łużny potrafił tego dokonać i umiał też swoim przykładem pociągnąć za sobą wielu młodszych badaczy.

Niezależnie od upływającego czasu dostrzegamy wciąż ogromną rolę i imponujące wyniki badań Ryszarda Łużnego nad kulturą duchową słowiańskiego Wschodu oraz jej głębokimi i wielostronnymi powiązaniem z tradycją bizantyńską i z chrześcijańskim Zachodem. Prof. Łużny był wytrawnym znawcą tej kultury, ale także jej miłośnikiem, znakomitym interpretatorem i popularyzatorem w środowisku polskich filologów. Był slawistą i humanistą wielkiego formatu, doskonale rozumiejącym znaczenie kulturowych wartości w dzisiejszym świecie wielu cywilizacyjnych zagrożeń i duchowej degradacji człowieka.

BIBLIOGRAFIA

- Biało k o z o w i c z B., *Profesor Ryszard Łużny i jego wschodniosłowiańskie fascynacje naukowe. Kształtowanie się kulturologicznej szkoły badawczej*, „Acta Polono-Ruthenica” 2(1997), s. 3-41.
- Literatura rosyjska i jej kulturowe konteksty*, red. R. Łużny, Wrocław 1990.
- Ł u ż n y R., *Mysł słowiańska Jana Pawła II. Zbiór artykułów*, red. J. Orłowski, A. Woźniak, Lublin: Wyd. KUL, 2008.
- Orłowski J., *Chrześcijańskie tradycje literatury rosyjskiej w badaniach Ryszarda Łużnego*, „Roczniki Humanistyczne” 51(2003), z. 7, s. 188-195.
- Orłowski J., *Literatura rosyjska w pracach Ryszarda Łużnego (W siedemdziesięciolecie urodzin Profesora)*, „Przegląd Rusycystyczny” 1997, z. 3-4, s. 155-163.
- Ł u ż n y R., *Spis publikacji 1955-1997*, red. G. Przebinda, J. Świeży, Kraków 1997.
- Sacrum w literaturach słowiańskich*, red. J. Gotfryd, P. Nowaczyński, Lublin 1997.
- Woźniak A., *Profesor Ryszard Łużny w siedemdziesięciolecie urodzin*, „Roczniki Humanistyczne” 45-46(1997-1998), s. 7-13.

ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ МЫСЛЬ РЫШАРДА ЛУЖНОГО
В ПОЛЬСКОЙ СЛАВИСТИКЕ

(ЗАМЕЧАНИЯ ПО ПОВОДУ ПЯТНАДЦАТОЙ ГОДОВЩИНЫ СМЕРТИ)

Р е з ю м е

Автор припоминает в этой статье научные достижения и дидактические заслуги Рышарда Лужного (1927-1998), профессора Ягеллонского университета и Люблинского католического университета. Проф. Р. Лужны был выдающимся историком древнерусской, русской и украинской литературы, знатоком культуры славянского Востока.

Проф. Лужны был независимым исследователем, он исследовал проблемы, которые замалчивались в литературоведении времен тоталитаризма. Среди этих проблем самыми важными были связи культуры славянского Востока – особенно русской культуры – с христианской традицией (в частности: русская религиозная мысль, народная русская религиозная эпика и др.). Исследовательская мысль Рышарда Лужного не перестает и в наши дни инспирировать научные поиски современных польских историков литератур славянского Востока.

RYSZARD ŁUŻNY'S SCHOLARLY THOUGHT
IN POLISH SLAVONIC STUDIES

(REMARKS ON THE FIFTEENTH ANNIVERSARY OF HIS DEATH)

S u m m a r y

The article reminds scholarly achievements and educational merits of Ryszard Łużny (1927-1998), professor of the Yagiellonian University in Cracow and the Catholic University of Lublin. Prof. R. Łużny was an outstanding historia of old-Russian, Russian and Ukrainian literatures, an expert on Slavovic East's culture.

Prof. Łużny was an independent scholar, he dealt with problems usually omitted In literary studies in totalitarian times. Among those issues most impartant were ties between culture of Slavonic East, especially Russian culture and Christian tradition (Russian religious thought, Russian folk religious epic poetry, etc.). Ryszard Łużny's scholarly thought still inspires contemporary historians of literature of Slavonic East's nations.

Słowa kluczowe: kultura Słowian wschodnich, ludowa epika religijna, tradycja chrześcijańska, rosyjska myśl religijna, literatura staroruska.

Ключевые слова: культура восточных славян, народная религиозная эпика, христианская традиция, русская религиозная мысль, древнерусская литература.

Key words: Eastern Slavs' culture, folk religious poetry, christian tradition, Russian religious thought, Old-Russian literature.